

Note

CU OCAZIA centenarului nașterii lui Gide a avut loc, la Comedia franceză, o interesantă manifestare consacrată marelui scriitor. Tematica serii se intitula „*André Gide, contestatar edificant*”. Programul a constat din câteva pasaje celebre ale operelor sale, care au fost citite de Maurice Escande. De asemenea, a fost reconstituită după stenograme o dezbatere asupra literaturii angajate, în care personajul scriitorului era interpretat de Michel Etcheverry. Seara s-a încheiat cu două scene din *Les Caves du Vatican* interpretate de Jean-Noël Sissia, Simon Eine și Catherine Salviat. Ideea de a comemora în teatru mari scriitori, care nu au scris în principal pentru scenă, este salutară și trebuie reținută. Este un act de cultură la care trebuie să adere și teatrul românesc. Altfel, mari comemorări de anul acesta, Anton Pann de pildă, au rămas străine scenei noastre, și este păcat. Teatrul nu este decît un fenomen de cultură aparținînd în mod organic unui întreg pe care trebuie să-l reflecteze cu mijloacele sale. În mod deosebit, acesta ar trebui desigur, să fie sarcina teatrelor naționale.

ASOCIAȚIA „Charles Dullin” a organizat la *Bibliothèque de l’Arsenal* o expoziție consacrată marelui om de teatru, cu prilejul împlinirii a douăzeci de ani de la moartea sa. Expoziția cuprinde machete de decor, costume, programe, manuscrise, fotografii, amintiri. Dullin, un nume binecunoscut iubitorilor de teatru de pretutindeni, a fost o personalitate dominantă a teatrului european din prima jumătate a secolului al XX-lea. El s-a impus în rolul lui Smerdiakov din spectacolul lui Copeau, la „*Vieux Colombier*”, în 1911. În 1921, el a fondat teatrul „*Atelier*” care a fost, după expresia sa, un „laborator de încercări dramatice”. El a interpretat roluri care l-au făcut celebru, ca: *Richard al III-lea* sau *Harpagon*. Animator remarcabil, Dullin a format la școala sa cîțiva dintre marii actori ai Franței de azi: Jean-Louis Barrault, Jean Uilar, Alain Cuny etc. El a fost primul care a jucat în piese de Sartre, Armand Salacrou, Marcel Achard...

LA GRAND PALAIS din Paris a avut loc vernisajul unei expoziții omagiale Chagall. Ceea ce a impresionat pe primii comentatori a fost, pe lângă amploarea și caracterul reprezentativ al lucrărilor, partea consacrată activității de scenograf a lui Chagall. Astfel, expoziția cuprinde 87 machete de decor și picturi de costume pentru scenă. Pictorul a fost în permanență fidel Thaliei, ceea ce poate să constituie un exemplu pentru confrății săi, mai mari sau mai mici, de la noi sau de aiurea.

TRAGEDIA antică nu a încetat să solicite conștiințele artistice ale acestui secol. Dacă am încerca o statistică, Sofocle ar fi desigur unul dintre autorii cei mai jucați pe scenele lumii, în ultima jumătate de veac. Fiecare montare a constituit, în același timp, verificarea unei posibilități de a face mesajul său mai actual, de a-l descifra pentru oamenii de azi, bombardată cu imagini și sunete din eter, traumatizată de experiența războaielor mondiale și a revoluției tehnico-științifice. Am văzut în acest fel un Oedip care devenise prizonierul ordinațoarelor, altul care purta mesajul artistic al unui poet (Cocteau) etc. De curînd *Théâtre de la Ville* a pus în scenă sub direcția lui Rafaël Rodriguez o adaptare a lui Vercors. Spectacolul francez a unificat Oedip rege și Oedip la Colona, urmărind evoluția ideii teatrale a lui Sofocle pe parcursul celor douăzeci de ani care despart cele două opere. Vercors scrie: „În timpul acestor douăzeci de ani, gîndirea lui Sofocle a trecut un prag fundamental: eroul popular a încetat să se mai supună cerului atunci cînd conștiința sa vorbește în sens contrar. El nu mai suportă fatalitatea și nu mai obligă pe alții să o suporte, cu o acceptare stupefiantă; el alege, el luptă, raționează, el este în sfîrșit un om”. Regizorul și-a bazat viziunea scenică pe jocul „ambivalent” al corului, după cum singur mărturisese. Acesta nu mai este numai port-parolul autorului, ci însăși lumea din care se disting la un moment dat personajele. Deși cronicarii au formulat obiecții fundamentale cu privire la punerea în

scenă și jocul actorilor Jean Maria Flotats, Janeline și Jean-Pierre Jorris, precum și la eclecticismul imagistic, care merge de la siluete de teatru japonez pînă la reminiscențe sud-americane, tentativa de la Théâtre de la Ville se cuvine menționată pentru multe întrebări pe care le ridică.

ÎN ACELAȘI TIMP. Ansamblul teatral din Gennevilliers joacă *Filoctet* de Heiner Müller, o adaptare liberă după Sofocle. Bernard Sobel, unul dintre animatorii echipei de la Gennevilliers și unul dintre cei mai buni cunosători din lume ai lui Brecht, declară că piesa lui Heiner Müller înseamnă o transformare profundă a textului clasic și în același timp o încercare de polemică cu substanța lui. Autorul german pune cu mai multă acuitate problema războiului și a contradicțiilor care-i dau naștere. Spectacolul vrea să fie o dezbatere care să-l implice pe spectator, să-l determine la o participare activă. Așadar, Sofocle, văzut de un tânăr scriitor actual, prin experiența lui Brecht. O viziune incitantă, în orice caz!

IUBITORII filmului vor fi dezamăgiți să afle că Roberto Rossellini a pus în scenă la „Vieux Colombier” piesa lui Anthony Capa, Les Guss. Ceea ce va surprinde pe mulți este faptul că vajnicul protagonist al filmului e unul dintre cei mai înfocați partizani ai autonomiei teatrului, un apărător al particularităților de expresie proprii acestei arte. Iată ce declară cei doi actori conduși de Rossellini.

Roger Hanin: „Este contrariul unei piese scrise. Este numai teatru”. Iar Anne Caprile: „Da, este exact. În loc ca acțiunea să plece de la un text, ea pleacă de la personaje foarte precise care au o situație foarte determinată în viață și o situație interioară personală, pe care o arată în alt fel în exterior, și aceasta în contextul zilnic al muncii, dragostei etc. Cuvintele nu vin decît după aceea”

BÉJART CINEAST! Este adevărat. Animatorul Baletului secolului al XX-lea a debutat recent cu o peliculă intitulată „Bhakti”.

După ce a scris un roman, „Mathilda sau timpul pierdut”, după o piesă de teatru, *Regina verde*, după ce a produs o peliculă pentru televiziune, „Dansatorul”, acest Proteu s-a lansat în aventura lung metrajului cu o peliculă pe tema baletului hindus. Criticii de specialitate au fost mai puțin impresionati de mesajul marelui animator și de dorința sa de a aborda mai multe domenii artistice, și au sfătuit pe spectatori să caute mai bine trupa sa de balet. Olivier Merlin de la „Le Monde” a vorbit chiar de „ce terrible coup de barbe...” în legătură cu „Bhakti”. De unde concluzia că baletul e balet și filmul e film. Pe baza acestui mecanism de gândire s-ar putea spune și că literatura e literatură iar filmul e film, că teatrul e teatru și. Cine are urechi de auzit să audă!...

DESIGUR, știe toată lumea. Ne face totuși plăcere să reproducem declarațiile lui Erland Josephsson, directorul Teatrului regal dramatic din Stockholm: „Fără o scenă națională importantă și care să dispună de toate resursele, nivelul și chiar vitalitatea teatrului scad în mod evident (...). Se poate spune că repertoriul nostru, în sensul strict al termenului, a fost întotdeauna progresist, și aceasta din mai multe pricini; în mod particular faptul se explică puțin prin eclecticismul nostru — fiindcă nu am avut o tradiție teatrală bine stabilită, care să ne înlătuie. Noi am jucat, de exemplu, foarte mult Strindberg, dar nu avem ca la Comedia franceză o tradiție Molière care, pentru a spune astfel, împiedică o interpretare personală din respect față de cele ale unor iluștri predecesori. Dimpotrivă, s-ar părea că teatrul suedez a fost întotdeauna caracterizat printr-o bună doză de iredespect și de inovație îndrăzneacă. Ne-am definit mai mult prin opoziție cu predecesorii noștri decît urmînd căile lor.

Se poate spune apoi că prin repertoriul progresist pe care Teatrul Dramatic l-a avut și continuă să-l aibă, grație înțelegerii pe care regizorii și actorii, ca și scenariștii, autorii etc. au avut-o cu privire la viața socială, la necesitatea unui climat cultural și teatral, centrul de greutate al jocului și punerii în scenă a fost întrucitivă deplasat. Critica socială a fost făcută mult mai conștient în jocul actorilor, interpretările și acțiunile au devenit mult mai incisive decît altădată.

Teatrul Dramatic are un repertoriu foarte variat; este un fel de teatru de antologie, el trebuie să îndeplinească toate funcțiile posibile: repertoriile clasice străine și suedeze, repertoriul modern străin și suedez, teatrul pentru copii și tineret etc.

Dar în mijlocul tuturor acestora se poate totuși discerne o linie de forță foarte radicală pentru un teatru din această categorie”.